

2015 EYLÜL ÖZEL SEKTÖRÜN YURT DIŞINDAN SAĞLADIĞI KREDİ BORCU GELİŞMELERİ

13 Kasım 2015

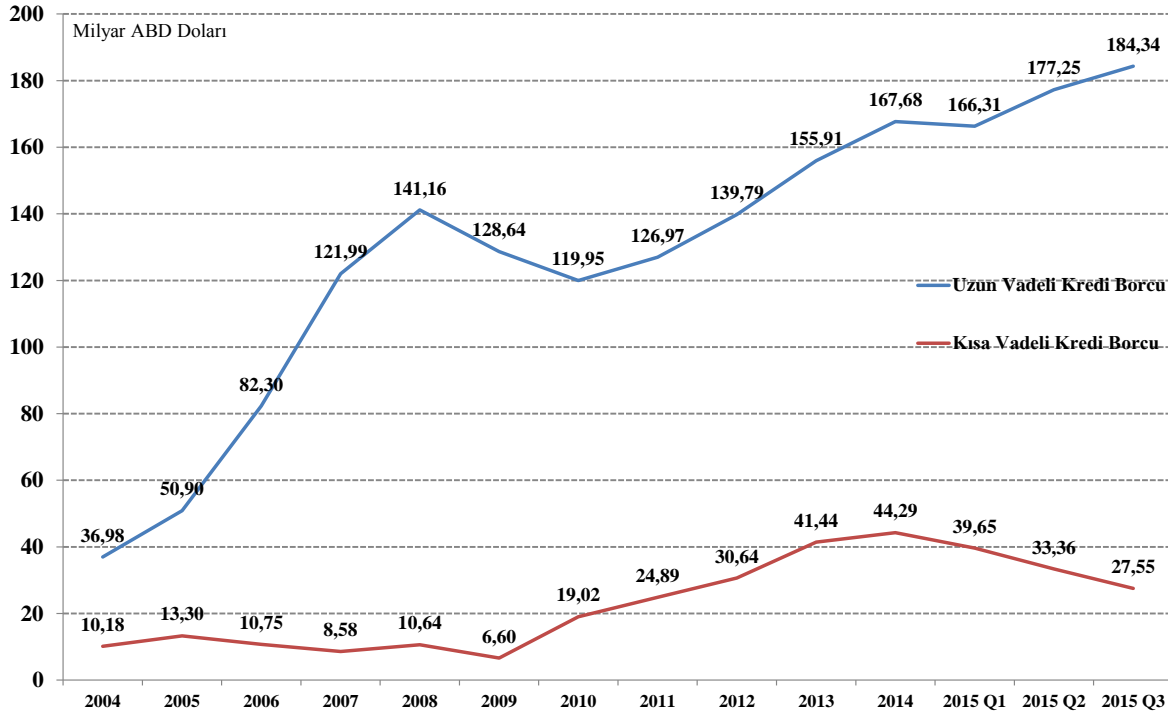

Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcuna ilişkin Eylül 2015 verileri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 13 Kasım 2015 tarihinde yayımlandı.¹

Söz konusu veriler, özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa ve uzun vadeli kredilerin borçlu ve alacaklı bilgileri, döviz cinsi, kullanım, anapara/faiz ödemeleri ve ödeme planları şeklindeki kredi ayrıntıları, işlemlere aracılık eden bankalar tarafından TCMB'ye işlem bazında gönderilen bildirim formlarından derlenmektedir.

Buna göre, 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu 2014 yılsonuna göre %9,9 (~16,7 milyar dolar) artarak yaklaşık 184,3 milyar ABD doları olmuştur. Aynı dönemde kısa vadeli kredi borcu ise %37,8'lik bir azalışla 27,6 milyar ABD doları seviyesine gerilemiştir. Böylelikle toplam kredi borcu yaklaşık 85 milyon ABD doları azalarak 211,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu (2004 – 2015 Q3)

Kaynak: TCMB

¹ TCMB, her ay verileri geçmişe dönük revize ettiği için bilgi notlarında yer alan tablolardaki eski yıllara ait veriler farklılık gösterebilmektedir.

Özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcunun borçluya göre dağılımı incelendiğinde, finansal kesimin kredi borcunun (%54,2), finansal olmayan kesimin kredi borcundan (%45,8) daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2014 yılının son çeyreğine kadar uzun vadeli krediler içinde finansal kesimin payının, finansal olmayan kesimin payından daha düşük bir seviyede olduğu görülmekteydi. Finansal kesimin payının yükselmesinin temelinde, bankaların kredi borcunda gerçekleşen artış yatmaktadır. Büyük çoğunluğunu bankaların oluşturduğu finansal kesimin uzun vadeli kredi borcu, 2014 yılsonuna göre 15 milyar ABD doları artarak 100 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Finansal olmayan kuruluşların borcu ise 2014 yılsonuna göre 1,7 milyar ABD doları artmış ve 84,4 milyar ABD doları olmuştur (Tablo 1).

Alacaklıya göre dağılım verileri, tahvil alacaklıları hariç toplam kredi borcunun büyük ölçüde özel alacaklılara olan borçlardan oluştuğunu göstermektedir (%90). Özel alacaklıların uzun vadeli kredi borcu 2015 yılı Eylül ayı sonunda, 2014 yılsonuna göre 15,3 milyar ABD doları artarak 138,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiş ve böylelikle toplam uzun vadeli kredilerdeki payı %74,9 olmuştur. Tahvil hariç toplam kredi borcunun %10'unu oluşturan resmi alacaklar ise 15,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3
Borçluya Göre Dağılım	119.95	126.97	139.79	155.91	167.68	166.31	177.25	184.34
I- Finansal	41.30	48.07	57.09	73.10	85.01	87.16	94.73	99.98
i- Bankalar	28.75	34.91	41.75	54.90	65.98	68.82	75.46	81.05
- Krediler	27.75	31.62	31.34	38.85	44.41	45.99	52.45	58.93
- Tahvil	1.00	3.30	10.41	16.05	21.57	22.83	23.01	22.12
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	12.55	13.16	15.34	18.20	19.03	18.35	19.27	18.94
- Krediler	12.43	12.90	15.05	16.37	15.45	14.55	15.29	15.03
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.12	0.26	0.30	0.33	0.45	0.51	0.56	0.48
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	1.50	3.12	3.29	3.42	3.43
II-Finansal Olmayan	78.66	78.90	82.70	82.82	82.68	79.15	82.52	84.36
- Krediler	72.19	73.09	75.02	73.37	72.38	69.08	71.88	73.57
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	5.65	5.29	5.86	5.76	4.97	4.60	5.03	5.13
- Ticari Krediler	0.62	0.31	0.42	0.34	0.32	0.29	0.33	0.37
- Tahvil	0.20	0.21	1.41	3.35	5.00	5.18	5.28	5.28
Alacaklıya Göre Dağılım	119.95	126.97	139.79	155.91	167.68	166.31	177.25	184.34
I- Resmi Alacaklılar	10.91	13.34	14.42	15.51	15.15	14.95	14.95	15.35
II- Özel Alacaklılar	107.85	110.12	113.56	119.51	122.84	120.07	130.59	138.16
i- Yabancı Ticari Bankalar	61.00	66.31	67.04	71.07	74.91	73.36	81.51	87.67
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	28.35	24.68	23.77	23.82	24.43	23.43	24.25	24.72
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	6.28	7.34	9.31	10.42	10.21	10.53	10.68	11.43
iv- Finansal Olmayan	12.22	11.79	13.45	14.19	13.29	12.75	14.15	14.34
III- Tahvil Alacaklıları	1.20	3.50	11.82	20.89	29.69	31.29	31.71	30.83

Kaynak: TCMB

Özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa vadeli kredi borcunun borçluya göre dağılımı incelendiğinde, borcun tamamına yakınının finansal kesime ait olduğu görülmektedir. Finansal kuruluşların kredi borcunun toplam kısa vadeli borçlar içindeki payı %91 iken finansal olmayan kesimin payı %9'dur.

Kısa vadeli kredi borcu içinde finansal kuruluşların borcu 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla, 2014 yılsonuna göre 16,5 milyar ABD doları azalarak 25,1 milyar ABD dolarına ulaşırken, finansal olmayan kuruluşların borcu 283 milyon ABD doları azalmış ve yaklaşık 2,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Alacaklıya göre dağılım incelendiğinde ise kısa vadeli toplam kredi borcunun (tahvil alacaklıları hariç) neredeyse tamamının özel alacaklılara olan borçlar olduğu (%99,3), bunun da büyük ölçüde yabancı ticari bankalara olan borçlardan oluştuğu görülmektedir. Yabancı ticari bankalara olan borçlar, 2015 yılı Eylül sonunda, 2014 yılsonuna göre 15,5 milyar ABD doları azalmış ve 22,5 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

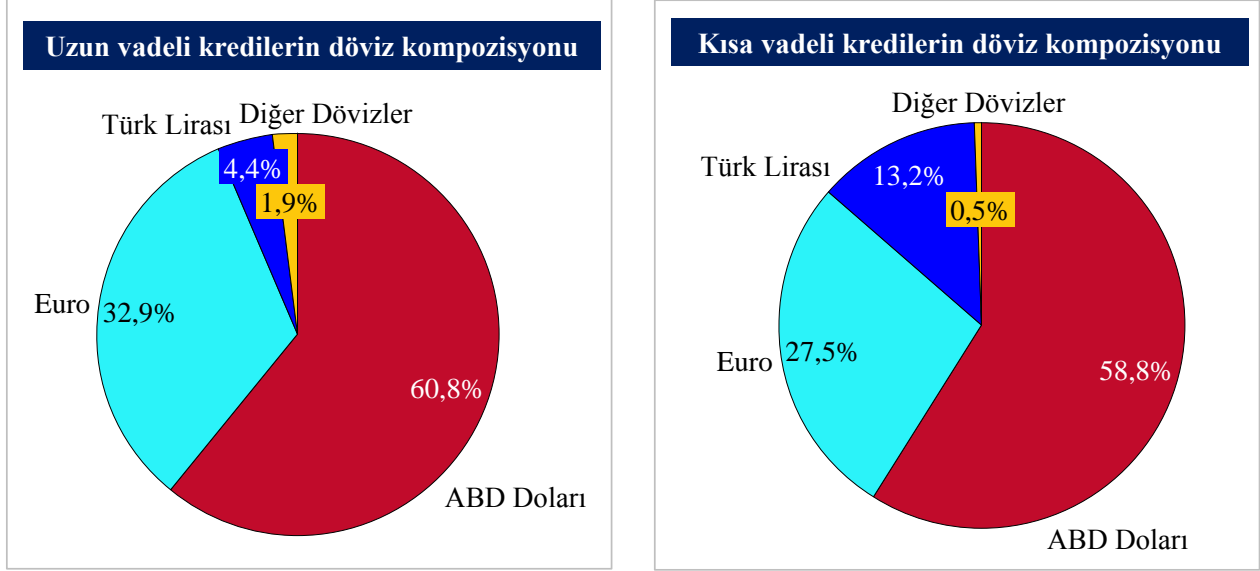
(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3
Borçluya Göre Dağılım	19.02	24.89	30.64	41.44	44.29	39.65	33.36	27.55
I- Finansal	17.99	23.46	28.12	38.81	41.54	37.16	30.90	25.08
i- Bankalar (*)	16.96	22.16	26.25	36.44	39.53	35.11	29.00	22.76
- Krediler	16.96	22.16	26.24	34.97	35.73	31.57	25.48	20.19
- Tahvil	0.00	0.00	0.01	1.47	3.80	3.54	3.51	2.58
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	1.03	1.30	1.87	2.37	2.01	2.05	1.91	2.32
- Krediler	1.03	1.30	1.87	2.37	2.01	2.02	1.89	2.29
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.03	0.02	0.03
II- Finansal Olmayan	1.03	1.43	2.52	2.63	2.75	2.49	2.45	2.47
- Krediler	0.96	1.38	2.41	2.59	2.68	2.37	2.32	2.35
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.07	0.05	0.11	0.04	0.08	0.12	0.13	0.12
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Alacaklıya Göre Dağılım	19.02	24.89	30.64	41.44	44.29	39.65	33.36	27.55
I- Resmi Alacaklılar	0.50	0.22	0.05	0.00	0.02	0.10	0.09	0.19
II- Özel Alacaklılar	18.52	24.67	30.57	39.97	40.46	35.98	29.73	24.75
i- Yabancı Ticari Bankalar	17.30	23.06	28.61	38.12	37.94	33.60	27.50	22.47
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	1.01	1.26	1.50	1.47	1.68	1.49	1.41	1.56
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	0.06	0.16	0.14	0.14	0.51	0.57	0.48	0.42
iv- Finansal Olmayan	0.15	0.20	0.33	0.25	0.32	0.32	0.34	0.30
III-Tahvil Alacaklıları	0.00	0.00	0.01	1.47	3.80	3.57	3.53	2.61
IV-Diğer (**)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Kaynak: TCMB

Bunların yanı sıra uzun vadeli kredi borcunun döviz kompozisyonuna bakıldığında, özel sektörün yurt dışından ağırlıklı olarak ABD doları cinsinden borçlandığı görülmektedir. ABD doları cinsinden borçların, toplam kredi borçları içindeki payı bir önceki çeyrekliğe göre 0,6 yüzde puan azalmış ve 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla %60,9 olmuştur. Bunun ardından sırasıyla, %32,9 ile Euro, %4,4 ile Türk Lirası ve %1,9 ile diğer dövizler gelmektedir (Şekil 2).

Kısa vadeli kredi borcunun döviz kompozisyonuna bakıldığında da ağırlığın ABD doları cinsinden kredilerde olduğu görülmektedir. ABD doları cinsinden borçların, toplam kısa vadeli kredi borçları içindeki payı bir önceki çeyrekliğe göre 1,3 yüzde puan artarak 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla %58,8 olmuştur. Bunun ardından sırasıyla, %27,5 ile Euro, %13,2 ile Türk Lirası ve %0,5 ile de diğer dövizler gelmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Özel Sektörün Yurt Dışından Borçlandığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu (2015 Q3, yüzde dağılım)

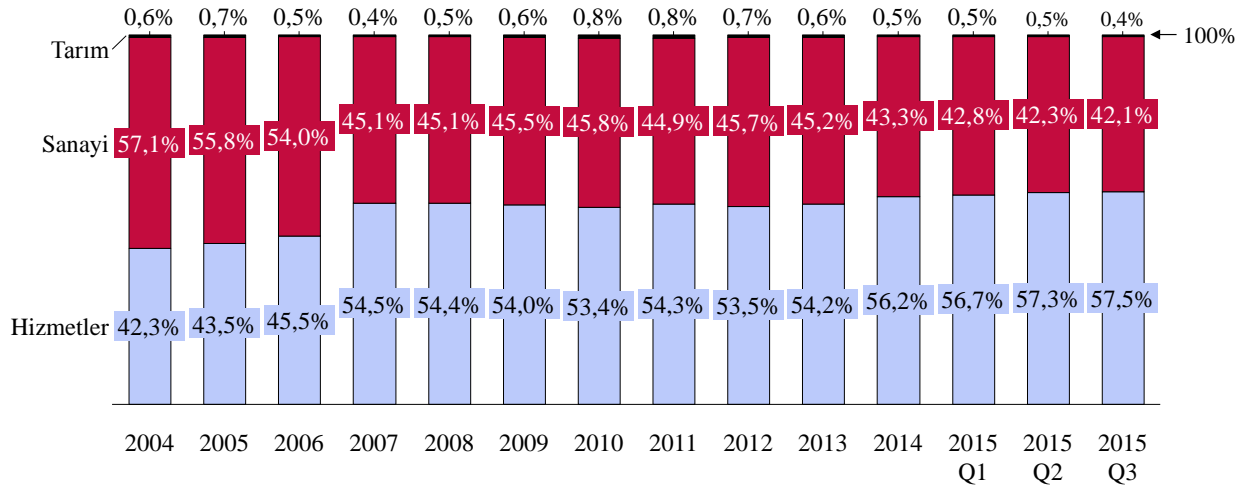

Kaynak: TCMB

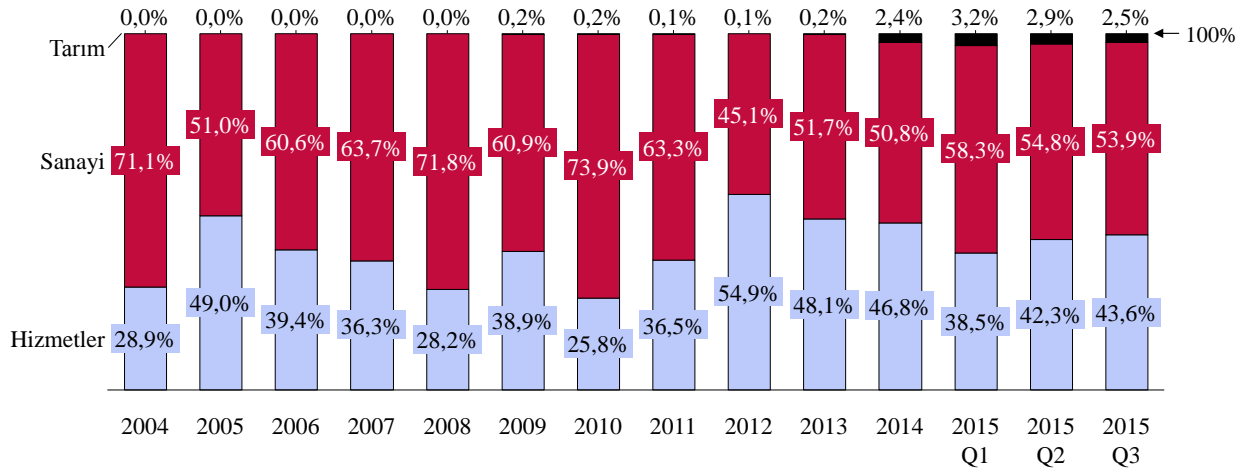
2015 yılı Eylül sonu itibarıyla özel sektörün uzun vadeli finansal olmayan kredi borcunun %57,5'i hizmetler, %42,1'i sanayi ve %0,4'ü de tarım sektörü tarafından kullanılmıştır. 2000'li yılların başlarından 2007 yılına kadar kredi borcunda sanayi sektörü öne çıkarken, 2007 yılından itibaren hizmetler sektörünün uzun vadeli borçlanmadaki payı artmaya başlamıştır (Şekil 3a).

Kısa vadeli finansal olmayan kredi borcunun sektörel dağılımına bakıldığında sanayi sektörünün payını 2014 yılsonuna göre payını 2,4 yüzde puan artırdığı görülmektedir. Sanayi sektörü tarafından kullanılan kredilerin, kısa vadeli finansal olmayan krediler içindeki payı 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla %53,9 olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler ve tarım sektörlerinin payları ise sırasıyla, %43,6 ve %2,5'dir (Şekil 3b).

Şekil 3a: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcunun Sektör Dağılımı (2004- 2015 Q3, yüzde)

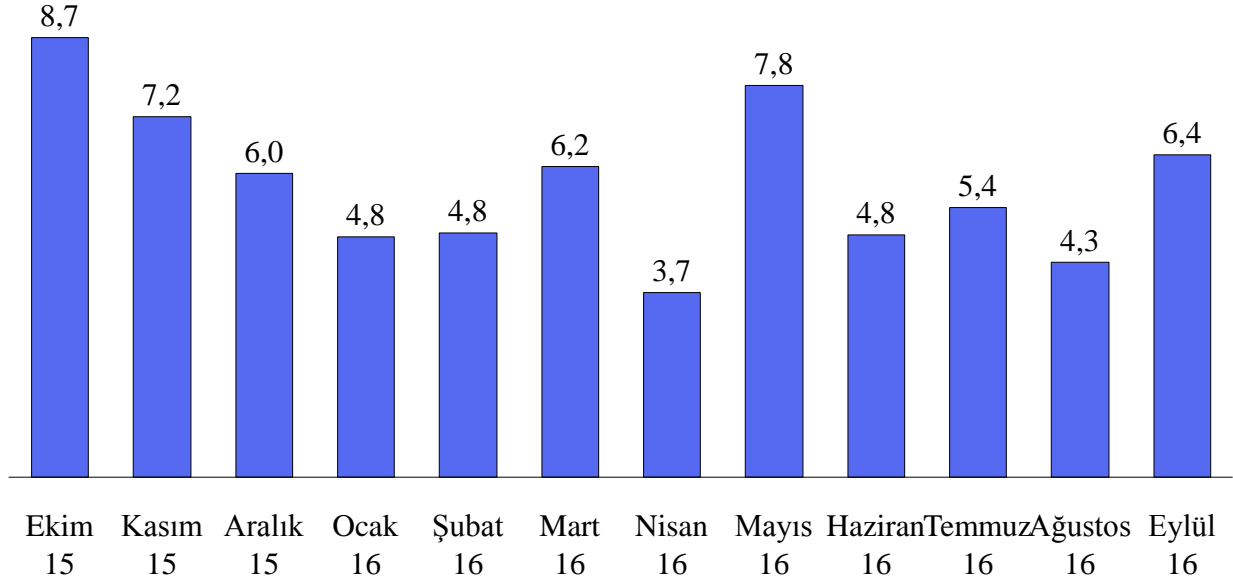
Şekil 3b: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredi Borcunun Sektör Dağılımı (2004- 2015 Q3, yüzde)

Kaynak: TCMB

Son olarak özel sektörün yurt dışından sağladığı kredi borcu 2015 yılı Eylül sonu itibarıyla kalan vadeye göre incelendiğinde, 1 yıl içinde toplam 70,0 milyar ABD doları kadar anapara geri ödemesi gerçekleştirileceği görülmektedir.

Şekil 4: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kalan Vadesi 1 Yıla Kadar Olan Toplam Kredi Borcunun Aylara Göre Dağılımı (Ticari krediler hariç) (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Yorum:

2015 yılı Eylül ayında özel sektörün yurtdışından sağladığı toplam kredi borcunun 184,3 milyar \$'ı uzun, 27,6 milyar \$'ı kısa vadeli olmak üzere toplamda 211,9 milyar \$ olarak gerçekleşti. Ağustos ayında 212,3 milyar \$ civarında olan toplam borç böylece Eylül ayında 0,4 milyar \$ azalış gösterdi. Vadeye göre borç gerçekleştirmeleri göz önüne alındığında özel sektörün kısa vadeli kredi borcunda %10,3 oranında (3,2 milyar ABD \$) azalış gerçekleşirken, uzun vadeli kredi borcunda %1,5 oranında (2,8 milyar ABD \$) azalış gerçekleşmiştir.

- **Uzun vadeli kredi borcu dağılımı:** Uzun vadeli kredi borcunda büyük çoğunluğunu bankaların oluşturduğu finansal kesiminin ağırlığı daha fazladır. Özellikle bankaların kredi borcundaki artış bu farkı yaratmaktadır. Bu bağlamda, finansal kesimin kredi borcu %54,2 pay ile 100 milyar \$ iken, finansal olmayan kesimin kredi borcu %45,8 pay ile 84,4 milyar \$'dır (Finansal olmayan kesimin %57,5'i hizmetler, %42,1'i sanayi ve %0,4'ü de tarım sektöründen oluşmaktadır).

Uzun vadeli kredi borcun alacaklıları arasında en yüksek miktarlı alacaklı yabancı ticari bankalardır. Tahvil alacaklıları ise ikinci sırada yer almaktadır. Yerleşik bankaların yurtdışı şube ve iştirakleri alacaklılar içinde üçüncü sırada yer almaktadır.

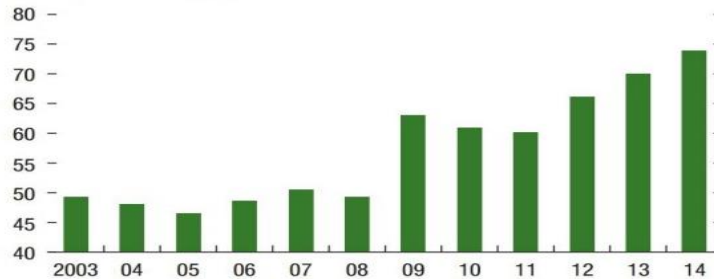
-**Kısa vadeli kredi borcu dağılımı:** Özel sektörün yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredi borçta en büyük pay (%91-25,1 milyar \$) finansal kesime aittir. Tahvil hariç alacaklılar arasında en yüksek miktarlı alacaklı yabancı ticari bankalardır. Finansal olmayan kesimin payı ise %9 ile 2,5 milyar \$'dır ve borçlular arasında sanayi ve hizmetler sektörü öne çıkmaktadır.

-**Döviz kompozisyonu:** Hem kısa vadeli hem de uzun vadeli borç kompozisyonunda \$ (sırasıyla %58,8; %60,8) ağırlıklıdır. Geri kalan borç büyüklüğü ise ağırlıklı olarak Euro cinsindedir (kısa vadeli %27,5; uzun vadeli %32,9).

-**Kalan vadeye göre borç:** 2015 yılı Eylül ayı itibariyle 1 yıl içinde toplam 70 milyar \$ kadar anapara geri ödemesi gerçekleştirilecektir. 2016 yılının Mart ve Mayıs ayları sırasıyla 6,2 milyar \$ ve 7,8 milyar \$ ile görece olarak en yüksek borç geri ödemesi olan aylardır.

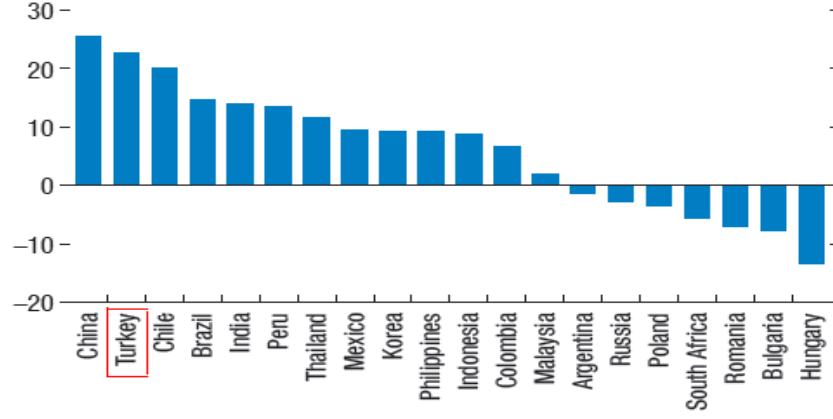
Sonuç olarak...

2004-2014 dönemi arasında gelişmekte olan ülkelerde özel sektör borcu 4 trilyon \$'dan 14 trilyon \$ düzeyine çıkmıştır. Bu borcun gelişmekte olan ülkelerin GSYH'na oranı ise %75 düzeyinde olmuştur. (Aşağıdaki grafikte sağ taraf gelişmekte olan ülkelerin borç miktarını, sol taraf ise borç miktarının GSYH'ya oranını göstermektedir.)

Kaynak:IMF

Gelişmekte olan ülkeler arasında Çin, Türkiye, Şili, Brezilya ve Peru özel sektör borcu/GSYH rasyosu son %15-30 arasında arttıran ülkeler olarak öne çıkmaktadır.

Kaynak:IMF

Gelişmekte olan ülkelerde özel sektör borçluluk oranları bu denli yüksekken, Amerikan Merkez Bankası FED'in geçtiğimiz yıl Aralık ayında başlayan ve 2016 yılında da devam etmesi beklenen finansal koşulları sıkılaştırması, bu ülkelerde finansal maliyetlerin artması demektir. Finansal maliyetlerin artması ise bu ülkelerde düşük ekonomik büyüme, artan borç yükü ve sermaye çıkışı demektir.

Doç.Dr.İsmail Orçun GÜNDÜZ